

**УНИВЕРЗИТЕТ "ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ" - ШТИП
ЕКОНОМСКИ ФАКУЛТЕТ**

Проф. д-р Ристе Темјановски

ЕКОНОМСКА ГЕОГРАФИЈА

Штип, 2013

Автор
Проф. д-р Ристе Темјановски

ЕКОНОМСКА ГЕОГРАФИЈА

Рецензенти
Проф. д-р Ристо Фотов
Проф. д-р Милан Илиески

Лектор:
Маја Цветковска
Техничко уредување:
Ристе Темјановски

Издавач:
Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип

Печати:
Печатница 2-ри Август - Штип

Тираж
300 примероци

CIP - Каталогизација во публикација
Национална и универзитетска библиотека "Св. Климент Охридски",
Скопје

911.3:33(075.8)

ТЕМЈАНОВСКИ, Ристе
Економска географија [Електронски извор] / Ристе Темјановски. -
Текст, граф. прикази. - Штип : Универзитет "Гоце Делчев", 2013

Начин на пристап (URL): <http://www.ugd.edu.mk>. - Наслов преземен од
екранот. - Опис на изворот на ден 26.11.2012. - Библиографија: стр.
306-313

ISBN 978-608-4504-89-4

а) Економска географија - Високошколски учебници
COBISS.MK-ID 92778506

Сите права се заштитени. Ниту еден дел од оваа книга не може да биде репродуциран или пренесен во било која форма или со кои било средства, електронски или печатени, вклучувајќи фотокопирање, преснимување или чување во информациски системи, без претходна писмена дозвола од авторот или издавачот.

Оваа книга е одобрена за учебник со Одлука бр. 1702-357/10 од Наставно-научниот Совет на Економскиот факултет при Универзитетот Гоце Делчев - Штип

ПРЕДГОВОР

Трудот **Економска географија** е во согласност со наставните програми што се изучуваат на *Економскиот факултет при Универзитетот „Гоце Делчев„ - Штип.*

Според својата содржина, опфат, структура и методологија книгата е концепирана да им служи пред сè на студентите од економските факултети за изучување на наставната дисциплина Економска географија. Главна цел на книгата е да даде основа за разбирање и совладување на теоретските и актуелни случувања и диспропорции на светското стопанство. Диспаритетот во стопанската развиеност се претвори во еден од најкрупните проблеми на развојот на современиот свет, па оттука и нагласениот интерес за истражување на територијалната разместеност на одредени важни ресурси, вклучувајќи го и човечкиот, производствената структура на одделни земји и региони, дистрибутивните канали од производствените до потрошувачките центри итн, кои имаат доминантно место во меѓународните прометни текови.

Во содржината се опфатени определени теоретски и методолошки знаења и искуства кои се неопходни за согледување на основните карактеристики и законитости во развојот на економските системи на одделни земји или региони.

Концепцијата на книгата е современо базирана, со соодветна поврзаност на современите и актуелни состојби на стопанските движења во светот, со цел на што поедноставен начин и низ практични примери, студентите да можат без тешкотии да ја совладаат оваа материја. Во книгата се разработени историскиот развој на економската географија, разместеноста на одделни сировини и производи, како и современите текови на капиталот. Со овој труд се настојува да се истакне и потребата за објективна научна анализа на економско-географските прашања, особено прифатени и применливи во научните истражувања на бројни економисти и нобеловци во светот. Дадена е критичка анализа и оценка за последиците од актуелните случувања во непланско и деградирачко искористување на одредени сировини и нивната рефлексија врз глобалните економски текови.

Во изготвувањето на учебникот Економска географија, е консултирана широка литература, од најразлични области: економска историја (појавата на локационите фактори и нивна компарација со современите модели за разместеност на индустријата), демографијата (за разместеноста и бројната состојба за најважниот ресурс - човекот), просторната економија, меѓународната економија, економика на индустријата, економика на сообраќајот, економика на одделни регионалните групации и алијанси, политичката економија (глобалните и политичко-економски влијанија), со единствена цел изворно и компетентно презентирање на материјата.

Економската географија е област во која мошне брзо се манифестираат промени во динамиката и просторната организација на производството и услугите. Оттука и актуелноста од постојното следење и презентирање на состојбите, промените и причините за ваквите случувања во светското стопанство. Обемноста и разновидноста на производството на светското стопанство ја наметна потребата да се издвојат и прикажат само поголем дел од суровините, производите и услугите, кои имаат доминантно место во меѓународните прометни текови.

Чувствувам неизмерна потреба да изразам искрена благодарност на стручната помош и искрените совети на рецензентите проф.д-р Ристо Фотов и проф.д-р Милан Илиески кои помогнаа во дефинирањето на стручните термини и со чија помош овој труд го доби овој финален облик.

Благодарност упатувам и кон проф.д-р Луси Караниколова, која несебично одвои доволно време и енергија, и со максимално внимание и трпение да го прочита и стручно коригира овој труд.

Длабока наклонетост, почит и благодарност изразувам особено кон мојот драг професор и ментор проф.д-р Огнен Дамев, со чија помош овој труд го доби овој финален облик. Неговата научна продлабоченост и интуитивност оставија длабок белег и препознатливост во пишувањето на оваа материја.

Најпосле сакам во овој труд да ја истакнам значајната стимулативна улога на Универзитетот „Гоце Делчев“, во доменот на научните истражувања како и професионалниот подготвеност напишаните трудови да ги направи достапни во јавноста. Ваквите трудови според наше мислење претставуваат неисцрпно богатство врз кое може да се базира научното и стручно творештво на помладите генерации.

Скопје, јануари 2013 год.

Авторот

СОДРЖИНА

ПРЕДГОВОР	3
-----------------	---

ВОВЕД ВО ЕКОНОМСКАТА ГЕОГРАФИЈА

1. ЕКОНОМСКАТА ГЕОГРАФИЈА КАКО НАУКА....11

1.1. Економско- географската наука како економска реалност	11
1.1.1.Појава, развој и дефинирање на економската географија	14
1.1.2.Предмет на истражување на економската географија во системот на економски науки	23

МЕТОДОЛОГИЈА НА ЕКОНОМСКО- ГЕОГРАФСКИТЕ ИСТРАЖУВАЊА

2. МЕТОДОЛОГИЈА НА ЕКОНОМСКО- ГЕОГРАФСКИТЕ ИСТРАЖУВАЊА.....33

2.1. Методолошки пристап за анализирање одделни појави во економската географија	35
1. Дијалектички метод.....	37
2. Историско-генетскиот метод.....	38
3. Математичко-статистички метод	39
4. Аналитичко-синтетички метод	40
5. Метод на компарација.....	41
6. Квантитативна анализа	43
7. Спектарен метод	43
8. Теорија на графови	44
9. Картографска метода	48
10. Географски информационални системи.....	50
11. Метод на прогнозирање	52
2.2. Примена на националаната класификација на дејности во економско- географските истражувања	57

2.3. Номенклатура на територијални единици за статистика	61
2.3.1. Основни принципи за поделба на НУТС региони во ЕУ	62
2.4. Изборот на земјата и временскиот период во истражувачките процеси	68
2.5. Критериуми за изборот на статистички податоци во прикажувањето на одредени економски појави	69

СОВРЕМЕНИ ТЕОРИСКИ КОНЦЕПЦИИ ЗА РЕГИОНАЛНИОТ РАЗВОЈ

3. РАЗВОЈ НА СОВРЕМЕНИТЕ ТЕОРИСКИ КОНЦЕПЦИИ ЗА РЕГИОНАЛНИОТ РАЗВОЈ.....75

3.1. Основни поставки на теориите на локација и просторната разместеност на производството	75
3.2. Локационо значење на транспортните системи.....	83
3.3. Теоријата на полови на растот	89
3.4. Центри и осовини на развојот	93
3.5. Современи форми на локација - модел на кластери	94
3.5.1. Кластери и економската географија.....	95
3.5.2. Бизнис инкубатори и научни паркови	103
3.5.3. Изборот на локација на бизнис инкубаторите.....	104
3.5.4. Научни паркови	107

ЕКОНОМСКАТА ГЕОГРАФИЈА И СВЕТСКОТО НАСЕЛЕНИЕ

4. ОСНОВНИ КАРАКТЕРИСТИКИ НА НАСЕЛЕНИЕТО НА СВЕТОТ.....113

4.1. Основни карактеристики на населението во светот	113
4.1.1. Број и разместеност на населението во светот	114
4.1.2. Природно движење на населението	115
4.2. Структура на населението.....	119

4.3. Останати демографски структури	130
4.4. Населението како фактор на стопанскиот развој.....	133

РАЗВИЕН И НЕРАЗВИЕН СВЕТ

5. ОСНОВНИ КАРАКТЕРИСТИКИ НА ЗЕМЈИТЕ СПОРЕД СТЕПЕНОТ НА ЕКОНОМСКА МОЌ.....137

5.1. Поделба според економскиот статус	137
5.2. Економската географија и меѓународната трговија.....	143
5.3. Состојби на светските трговски движења	144
5.4. Отвореноста на земјите во трговската размена.....	147
5.5. Правци на меѓународната трговија.....	151
5.6. Економската политика како регулатор на движењето на капиталот	154
5.7. Регионални економски интеграции и регионални трговски политики	155
5.8. Современи регионални интеграции со посебен осврт на транзиционите економии.....	163

ПРОСТОРНА РАЗМЕСТЕНОСТ НА ИНДУСТРИЈАТА И ИНДУСТРИСКИТЕ РЕГИОНИ ВО СВЕТОТ

6. АЛОКАЦИЈАТА НА РЕСУРСИ КАКО ВАЖЕН ФАКТОР ЗА ЕКОНОМСКИ РАЗВОЈ.....183

6.1. Алокација на ресурсите	183
6.2. Енергетски ресурси.....	189
6.3. Металургија	206
6.4. Машинска индустрија.....	219
6.5. Автомобилска индустрија.....	220
6.6. Хемиска индустрија.....	226
6.7. Фармацевтска индустрија	229
6.8. Информатичка индустрија	235

СООБРАЌАЈ И КОМУНИКАЦИИ

7. СООБРАЌАЈ.....	249
7.1. Транспортот како посебна стопанска дејност	252
7.2. Улогата и значењето на транспортот во општествениот развој ...	253
7.3. Историски развој на транспортот	256
7.4. Современа етапа на транспортната проблематика	258
7.5. Сообраќај: видови, класификација, организација	260

ТУРИЗАМ И ТУРИСТИЧКИ ДЕСТИНАЦИИ

8. ТУРИЗАМ.....	283
------------------------	------------

ЖИВОТНАТА СРЕДИНА И ОДРЖЛИВИОТ РАЗВОЈ

9. ЖИВОТНАТА СРЕДИНА И ОДРЖЛИВИОТ РАЗВОЈ	299
---	------------

ЛИТЕРАТУРА.....	307
------------------------	------------